

Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji upowszechniającej projekt *Laboratoria innowacji w rozwoju kompetencji nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*

Streszczenie

Artykuł jest sprawozdaniem z przebiegu międzynarodowej konferencji naukowej *Laboratoria innowacji w rozwoju kompetencji nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*, podsumowującej projekt i-Lab 3, współfinansowany z programu ERASMUS+. Podczas konferencji przedstawiono ideę Laboratorium innowacji (i-Lab), doświadczenia partnerów z Włoch, Niemiec, Czech i Polski w budowaniu i wykorzystaniu Laboratoriów innowacji w procesie kształcenia zawodowego nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz inne rezultaty projektu.

Słowa kluczowe: Laboratorium innowacji, i-Lab 3, kształcenie nauczycieli pedagogiki specjalnej, kształcenie osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pedagogika specjalna, kształcenie zawodowe, burza mózgów

Summary of the International Conference disseminating the project *Innovation Laboratories in the development of competences of special pedagogy teachers and people with special educational needs*

Abstract

The article provides a summary of the International Conference on *Innovation Laboratories in the development of competences of special pedagogy teachers and people with special educational needs* co-financed by the ERASMUS+ program which presents the i-Lab 3 project. During the conference not only the idea of the Innovation Laboratory was introduced but also experiences of partner institutions from Italy, Germany, Czech Republic, and Poland connected with i-Lab implementation in the process of vocational education of special pedagogy teachers and people with special educational needs.

Keywords: Innovation Laboratory, i-Lab 3, education of special pedagogy teachers, education of people with special educational needs, special pedagogy, vocational training, brainstorming

Dzisiejsza szkoła gromadzi wielu uczniów, z których każdy jest jedyną w swoim rodzaju indywidualnością. Część z nich charakteryzuje się specyficznym sposobem uczenia się i zdobywania wiedzy, co wynika z ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego. Tę grupę można określić jako uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zdaniem A. Olechowskiej: „Obecnie w środowisku pedagogów termin ten jest już dostatecznie utrwalony, należy jednak szczególnie podkreślić, że nigdy nie był i nadal nie jest terminem urzędowym. W Polsce w żadnym akcie prawnym regulującym działania placówek oświatowo-wychowawczych nie znajdziemy tego określenia. Funkcjonuje ono wyłącznie w języku potocznym i opracowaniach popularnonaukowych czy nawet naukowych, natomiast w aktach prawnych stosuje się określenia *indywidualne potrzeby edukacyjne*, ewentualnie *indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne*”¹. W związku z powyższym, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r., do grupy osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych zalicza się: osoby z niepełnosprawnością, osoby z niedostosowaniem społecznym, osoby zagrożone niedostosowaniem społecznym, osoby ze szczególnymi uzdolnieniami, osoby ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się, osoby z zaburzeniami komunikacji językowej, osoby chore przewlekle, osoby, które przeżyły sytuacje kryzysowe lub traumatyczne, osoby z niepowodzeniami edukacyjnymi, osoby pochodzące z zaniedbanych środowisk, osoby z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym wcześniejszego kształcenia za granicą².

Obejmując tak niejednorodną grupę uczniów, edukacja staje się prawdziwym wyzwaniem dla nauczyciela. Z tej potrzeby zrodził się projekt *Laboratoria innowacji w rozwoju kompetencji nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – Innovation Laboratories in the development of competences of special pedagogy teachers and people with special educational needs* (nr umowy: 2014-1-PL01-KA202-003428), który był współfinansowany ze środków Unii Europejskiej³ w ramach programu ERASMUS+. Jego głównym celem była wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie planowania i organizowania procesu edukacyjnego z wykorzystaniem Laboratoriów innowacji jako nowej metody kształcenia w dydaktyce przedmiotów zawodowych i specjalistycznych wśród osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz w kształceniu zawodowym pedagogów specjalnych. Projekt realizowany był w okresie od września 2014 r. do sierpnia 2017 r., bazując na współpracy pięciu instytucji partnerskich: Akademii Pedagogiki Specjalnej w Warszawie – lidera projektu, Instytutu

¹ A. Olechowska, *Specjalne potrzeby edukacyjne*, Warszawa, PWN, 2016, s. 29–30

² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2013, poz. 532, art. 3

³ Komisja Europejska oraz Narodowa Agencja Programu Erasmus+ nie ponoszą odpowiedzialności za umieszczoną w publikacji zawartość merytoryczną.

Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy w Radomiu, Centro Internazionale per la Promozione dell’Educazione e lo Sviluppo (CEIPES, Włochy), Christliches Jugenddorfwerk Deutschlands Maximiliansau (CJD, Niemcy), Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu (UP, Czechy).

Czym jest i-Lab?

Laboratorium innowacji (i-Lab) jest inspirującym rozwiązaniem edukacyjnym, które przenosi uczestników z otaczającego ich świata do niezwyklej przestrzeni wspierającej proces uczenia się w trakcie odbywającej się sesji. Jest to swoista metoda ukie-runkowana na twórcze rozwiązywanie problemów, której efektywność opiera się na synergii kilku komponentów:

1. nietypowego i starannie zaprojektowanego otoczenia budującego pozytywną atmosferę bycia w grupie, atmosferę pracy i relaksu;
2. wyposażenia technicznego uwzględniającego sprzęt komputerowy z odpowiednim oprogramowaniem VirtualBrainstorm (VBS), które pozwala na prowadzenie komputerowej burzy mózgów;
3. techniki moderowania sesji przez facylitatora.

Metoda i-Laba jest określana jako edukacyjna technika wspomagająca działania nauczycieli i pedagogów specjalnych oraz osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, pozwalająca na rozwój umiejętności, kompetencji i wiedzy uczestników sesji.

Otoczenie jest jednym z podstawowych aspektów rozwoju kreatywności, w związku z czym w przypadku Laboratoriów innowacji podkreśla się:

- elastyczne wykorzystanie przestrzeni i czasu;
- dostępność różnorodnych materiałów;
- prowadzenie procesu edukacyjnego poza salą szkolną;
- możliwości współpracy z rówieśnikami, kolegami;
- planowanie bez nakazów, spontaniczność⁴.

Zdjęcie 1. Laboratorium innowacji w Akademii Pedagogiki Specjalnej

Źródło: Archiwum APS

⁴ I. Susnea, E. Pecheanu, C. Tudorie i in., *The education for creativity – the only student’s tool for copin with the uncertainties of the future*, [w:] *Proceedings of MAC-ETel 2014*, MAC Prague consulting Ltd, 2014

Konferencja – wprowadzenie

Efektom owocnej współpracy pomiędzy partnerami projektu była konferencja, której celem stało się upowszechnienie rezultatów trwającego trzy lata projektu.

Słoneczny piątek, 19 maja 2017 r., zgromadził w Akademii Pedagogiki Specjalnej uczestników konferencji naukowej upowszechniającej projekt *Laboratoria innowacji w rozwoju kompetencji nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*. W czasie spotkania podjęto próbę przedstawienia Laboratorium innowacji jako inspirującego i innowacyjnego rozwiązania, które nie tylko przenosi użytkowników z ich codziennej rzeczywistości do nadzwyczajnej przestrzeni sprzyjającej twórczemu myśleniu i rozwiązywaniu problemów⁵, ale także jako metody, która wspomaga holistyczny proces edukacyjny.

Konferencja sytuowała się w obszarze pedagogiki specjalnej oraz kształcenia zawodowego. Z jednej strony jej zadaniem było podjęcie refleksji mieszczących się w nurcie rozważań nad kształceniem zawodowym osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a z drugiej namysł nad kształceniem przyszłych pedagogów specjalnych. Wspomniana powyżej problematyka umożliwiła słuchaczom poznanie nowych metod pracy w zakresie pedagogiki specjalnej. W tym kontekście pojawiły się również liczne wątki związane z doświadczeniem wynikającym z wdrożenia i-Labów w instytucjach partnerskich.

Uczestnicy konferencji

Konferencję, w której uczestniczyło około 120 osób, w tym kilkunastu gości z zagranicy, m.in. z Włoch, Niemiec, Czech, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii, otworzył Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej, prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski, zaś w roli gospodarza wystąpił kierownik projektu, Mariusz Fila. Do Komitetu Honorowego konferencji weszli dr hab., prof. APS Jan Łaszczyk, dr hab., prof. APS Franciszek Szlosek, dr hab., prof. APS Maciej Tanaś, dr Matus Sucha z czeskiego Uniwersytetu w Ołomuńcu oraz dr Krzysztof Symela z Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu

Zdjęcie 2. Otwarcie konferencji przez Rektora APS, prof. dr. hab. Stefana M. Kwiatkowskiego

Źródło: Archiwum APS

⁵ *Laboratorium Innowacji – Przewodnik Dobrych Praktyk*, red. D. Koprowska, Radom, ITE-PIB, 2014, s. 11

Badawczego w Radomiu. Konferencję swoją obecnością uświetnili partnerzy projektu:

1. Jolanta Religa oraz Tomasz Sułkowski z Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego w Radomiu, pełniącego funkcję doświadczonego eksperta i doradcy w zakresie tworzenia i-Labów, który w swoich zasobach od 2007 r. posiada pierwsze polskie Laboratorium innowacji powstałe w ramach Europejskiego Programu Rozwoju Kompetencji dla Laboratoriów Innowacji;
2. Musa Kirkar i Fulvio Grassadonio z Centro Internazionale per la Promozione dell’Educazione e lo Sviluppo (CEIPES, Włochy), będącego globalną organizacją non-profit, działającą w zakresie rozwoju społecznego i pracy człowieka, która poprzez edukację dąży do pokoju i równości mającego zapewnić powszechne przestrzeganie praw człowieka, jak również promowanie rozwoju jednostek i społeczności lokalnych poprzez edukację, szkolenia, prawa człowieka i współpracę międzynarodową;
3. Karin Nägle i Jörg Schäfer z Christliches Jugenddorfwerk Deutschlands Maximiliansau (CJD, Niemcy), które proponuje ludziom usługi oparte na wizji społeczeństwa integrującego, odwołując się do ich potrzeb pojawiających się na wszystkich etapach ich życia, pomagając m.in.: nastolatkom z niepełnosprawnością w uczeniu się i zdobyciu zawodu, bardzo utalentowanym studentom dotkniętym astmą, imigrantom w integracji społecznej oraz osobom niepełnosprawnym lub potrzebującym wsparcia w pracy zawodowej;
4. Jan Šmahaj i Martin Zielina z Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu (UP, Czechy), będącego najstarszą uczelnią na Morawach i drugą najstarszą uczelnią w Republice Czeskiej. Obecnie jest to nowoczesny ośrodek szkolnictwa wyższego z szeroką gamą programów studiów oraz obszernych działań naukowych i badawczych. Na ośmiu wydziałach studiuje prawie 22 000 studentów.

Gościem specjalnym konferencji był Jörg Lohmann, kierownik działu nadzoru szkolnictwa zawodowego w Nadrenii-Palatynacie w Niemczech, zainteresowany wdrożeniem i-Labów do systemu kształcenia zawodowego szkół niemieckich, stąd też jego celem było pogłębienie informacji o implementacji i funkcjonowaniu Laboratoriów innowacji w praktyce.

Zdjęcie 3. Uczestnicy konferencji

Źródło: Archiwum APS

Wśród uczestników konferencji znaleźli się przedstawiciele licznych instytucji, m.in. szkół specjalnych, w tym szkół przysposabiających do pracy, ośrodków szkolno-wychowawczych, Mazowieckiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Biura Edukacji Miasta Stołecznego Warszawy, Ośrodka Rozwoju Edukacji, Ochotniczych Hufców Pracy, środowiskowych domów samopomocy, poradni psychologiczno-pedagogicznych, Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną, Polskiego Stowarzyszenia na rzecz Dzieci Chorych na Padaczkę, Instytutu Głuchoniemych im. J. Falkowskiego, Polskiej Federacji Zatrudnienia Wspomagane czy Kuratorium Oświaty w Łodzi. Wśród zaproszonych gości znaleźli się m.in. prezesi stowarzyszeń i fundacji, nauczyciele szkół specjalnych i zawodowych, wykładowcy akademicy, przedstawiciele instytucji państwowych oraz wszyscy ci, którzy na co dzień pracują z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Zdjęcie 4. Uczestnicy konferencji

Źródło: Archiwum APS

Główne założenia projektu

Po oficjalnych powitaniach kierownik projektu, Mariusz Fila, przedstawił główne założenia oraz rezultaty projektu realizowanego od września 2014 r. do sierpnia 2017 r. Wprowadził zebranych gości w jego tematykę, wskazując na główny cel, którym była wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie planowania i organizowania procesu edukacyjnego z wykorzystaniem Laboratoriów innowacji jako nowej metody kształcenia w dydaktyce przedmiotów zawodowych i specjalistycznych wśród osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz w kształceniu zawodowym pedagogów specjalnych. Omówił także rezultaty projektu, takie jak cztery nowopowstałe Laboratoria innowacji, zrealizowane szkolenia podnoszące kwalifikacje kadry dydaktycznej instytucji partnerskich, scenariusze zajęć wykorzystujących Laboratorium innowacji w procesie dydaktycznym, stronę internetową projektu jako platformę informacyjno-komunikacyjną, nowe wersje językowe oprogramowania VirtualBrainstorm (VBS) oraz badania *Organizacyjne i edukacyjne potrzeby nauczycieli osób z niepełnosprawnością*.

Historia Laboratoriów innowacji w pigułce

Jolanta Religa z Instytutu Technologii Eksploatacji – Państwowego Instytutu Badawczego w Radomiu wprowadziła nas w genezę powstania Laboratoriów innowacji. Ich pierwotna koncepcja została przedstawiona w 1997 r. przez Royal Mail's Futures and Innovation Group w Rugby (Wielka Brytania) jako pomoc zespołowi zarządzającemu w opracowywaniu nowych rozwiązań, które mogłyby sprostać wyzwaniom przyszłości i potrzebom rynkowym. Skuteczność zastosowanej metody przyczyniła się do niejednokrotnego wykorzystania Laboratorium innowacji w innych obszarach, takich jak planowanie strategiczne, szkoły letnie, grupy fokusowe, rozwój kadry, itd. W dalszej części autorka zaprezentowała ich potencjał w rozwoju kompetencji nie tylko nauczycieli pedagogiki specjalnej czy osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ale także innych grup zawodowych. Odwołała się do doświadczeń i inspiracji, jakie wniosły one w praktyczną stronę projektu. Przedstawiła także projekty, w których udoskonalano koncepcję i-Labów na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat.

Implementacja i-Laba w wersji niemieckiej

Po udanym wprowadzeniu do tematyki Laboratoriów innowacji partnerzy z niemieckiego CDJ Maximiliansau zaprezentowali swoje doświadczenia związane z wdrażaniem i-Laba wśród osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Zaangażowali oni wszystkich potencjalnych użytkowników i-Laba, tj. nauczycieli, trenerów, podopiecznych, dyrektorów działów ich instytucji, w proces decyzyjny dotyczący nie tylko samego pomysłu aranżacji przestrzeni, ale także jego wykonania. Uwzględnienie potrzeb oraz pomysłów młodzieży jest jednym z kluczowych elementów zdobywania umiejętności, kompetencji i wiedzy, jak również realizacji postulatu partycypacji dziecka w procesie decyzyjnym.

Niemiecki i-Lab jest głównie wykorzystywany w kształceniu zawodowym. Jego podstawowymi odbiorcami jest młodzież, która zdobywa umiejętności i kompetencje niezbędne w radzeniu sobie na rynku pracy. Dodatkowo miejsce to jest wykorzystywane do szkoleń nauczycieli i trenerów szkolnictwa zawodowego oraz osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Zdjęcie 5. Karin Nägle, CJD Maximiliansau, Niemcy

Źródło: Archiwum APS

Karin Nägle i Jörg Schäfer w swojej prezentacji wskazali na wysoką popularność i-Laba oraz wysokie zapotrzebowanie na tworzenie takich przestrzeni edukacyjnych. Wnioski takie wyciągnęli z dotychczasowych pozytywnych feedbacków osób, które miały możliwość zobaczenia i-Laba i wzięcia udziału w sesji. Wszyscy wskazywali na przyjazną i relaksującą atmosferę, wyższą efektywność edukacyjną sesji nad zwykłymi seminariami oraz możliwości, jakie daje oprogramowanie VBS: anonimowość, szybkość i efektywność zarządzania pomysłami.

Włoski i-Lab jako potencjał innowacji w organizacji pozarządowej

Musa Kirkar i Fulvio Grassadonio, przedstawiciele włoskiej organizacji CE-IPES, z wrodzoną sobie charyzmą wprowadzili publiczność w tematykę potencjału innowacji ICT w organizacjach pozarządowych działających na rzecz osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Odwołując się do doświadczeń włoskich, przedstawili możliwości, jakie daje i-Lab w codziennej pracy ich instytucji.

Głównymi beneficjentami włoskiego Laboratorium innowacji są osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Autorzy podkreślili, że proces uczenia się powinien odbywać się w przyjaznym środowisku ukierunkowanym na wyzwania, które rozbudzałyby motywację wewnętrzną do uczenia się. Wyzwalanie potencjału w jednostkach pozwala na ich aktywizację, a tym samym na realizację zamierzonych celów.

Psychologiczne aspekty Laboratoriów innowacji – perspektywa czeska

Ważne miejsce w metodzie i-Labowej zajmują szeroko rozumiane aspekty psychologiczne, które zostały szczegółowo omówione w wystąpieniu Czechów. Jan Šmahaj i Martin Zielina odwołali się do twórczego rozwiązywania problemów oraz procesu efektywnego uczenia się, obejmującego trzy aspekty: poznawczy, emocjonalny oraz behawioralny. Pierwszy z nich odwołuje się do krytycznego myślenia oraz burzy mózgow, drugi – uwzględnia empatię oraz otwartość, zaś trzeci – informację zwrotną oraz realizację zadań. Zdaniem autorów, niekwestionowaną rolę w i-Labie odgrywają zmysły: wzrok – aranżacja przestrzeni i kolorystyka i-Laba, słuch – relaksacyjna muzyka, zapach – skojarzenia węchowe, smak – przyjemność przepływu energii, dotyk – możliwość korzystania z pomocy/zabawek polisensorycznych. Wszystkie wspomniane elementy wpływają na dynamikę grupy, budując zaufanie oraz wyzwalając synergicę pomysłów.

Laboratoria innowacji w kształceniu polskich studentów pedagogiki specjalnej

W kolejnym wystąpieniu Katarzyna Kruś oraz Monika Radomska zaprezentowały możliwości wykorzystania i-Laba w kształceniu specjalnym. Przywołały one swoje doświadczenia zdobyte w trakcie pracy ze studentami pedagogiki specjalnej

Zdjęcie 6. Monika Radomska, Akademia Pedagogiki Specjalnej

Źródło: Archiwum APS

źródło powodzenia w pracy nauczyciela dziecka niepełnosprawnego. Jej zdaniem, godny zaufania pedagog specjalny powinien posiadać następujące cechy: miłość, dobroć, życzliwość, wysokie morale, poczucie odpowiedzialności, wyzwalającą postawę, wiarę w sens własnej pracy, stałe samodoskonalenie. Dodatkowo powinien cechować się ukształtowaną postawą badawczą i twórczą, pozytywnym stosunkiem do osób niepełnosprawnych, dużą wnikliwością poznawczą i dociekliwością badawczą, odpowiedzialnością za przebieg terapii, rehabilitacji, łatwością w nawiązywaniu kontaktów z człowiekiem niepełnosprawnym oraz optymizmem w życiu i działaniu⁶. W związku z tym pojawiło się pytanie: w jaki sposób kształcić przyszłych pedagogów, którzy będą reprezentować „prawdziwe człowieczeństwo”? Zdaniem autorek, sesja w i-Labie ukierunkowała uczestników na przeżywanie i doświadczanie drugiego człowieka, budowanie z nim relacji czy podejmowanie aktywnego działania na rzecz jego dobra, czyli wzmacnianie wszystkich tych cech, które są niezbędne w zawodzie pedagoga specjalnego.

Edukacja przyrodnicza w i-Labie? Czy to możliwe?

Niestety, z przyczyn zdrowotnych na konferencję nie dotarła Adamina Korwin-Szymanowska, która miała zaprezentować możliwości wykorzystania i-Laba w edukacji przyrodniczej. W swoim wystąpieniu miała odwołać się do zmiany paradygmatu z nauczania na uczenie się, które w dużej mierze zależy od tworzenia sytuacji edukacyjnych. Taką zmianę proponuje i-Lab, który może stać się miejscem rozwoju zarówno osobistego, jak i społecznego, z uwzględnieniem przyrody jako narzędzia holistycznego wzrostu jednostki.

⁶ Zaczerpnięte z prezentacji konferencyjnej Katarzyny Kruś i Moniki Radomskiej.

Organizacyjne i edukacyjne potrzeby pedagogów specjalnych

Na zakończenie wystąpił kierownik projektu, Mariusz Fila, przedstawiając wyniki badań ankietowych zrealizowanych w ramach projektu i-Lab 3, których głównym celem była diagnoza potrzeb szkoleniowych pedagogów specjalnych z uwzględnieniem aspektów organizacyjnych i edukacyjnych. W wymiarze praktycznym badania posłużyły jako pomoc w realizacji ważnych zadań w projekcie – planowania i organizacji szkoleń oraz sesji pokazowych przeznaczonych dla nauczycieli. Badania zostały zrealizowane w okresie kwiecień – czerwiec 2015, w czterech krajach (Polsce, Czechach, Niemczech i Włoszech) przez pracowników instytucji partnerskich uczestniczących w projekcie. Respondenci odpowiedzieli na pytania odnoszące się do ich dotychczasowych doświadczeń w zakresie doskonalenia zawodowego, preferowanych metod i form szkolenia oraz przydatności wybranych obszarów tematycznych szkoleń.

Badani nauczyciele wysoko ocenili przydatność szkoleń m.in. z zakresu planowania pracy z uczniem, organizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego, wykorzystania nowoczesnych technik nauczania/uczenia się, korzystania z nowoczesnych technologii w nauczaniu/uczeniu się, pracy zespołowej, efektywności pracy nauczyciela, prawa oświatowego. W świetle zrealizowanych badań włączenie Laboratorium innowacji do procesu kształcenia nauczycieli bardzo dobrze wpisuje się w zaspokojenie potrzeb szkoleniowych tej grupy zawodowej. Przemawiają za tym wysokie zainteresowanie korzystaniem z metod aktywizujących i nowych technologii, preferowana wielkość grup szkoleniowych (około 8–15 osób), atrakcyjność wyposażenia.

Część artystyczna konferencji

Całość konferencji umilił występ Zespołu Wokalnego „Pauza... Raz, Dwa, Trzy” z Zespołu Szkół Specjalnych nr 101 w Warszawie. Ze swoimi podopiecznymi wystąpili również założyciele i opiekunowie zespołu: Krzysztof Miłosz (wicedyrektor szkoły, kierownik muzyczny i kompozytor większości utworów zespołu) oraz Stefan Podmokły (dyrektor szkoły, dyrygent zespołu i twórca tekstów). Młodzi artyści swoją muzyką i śpiewem wprowadzili nas w świat poezji śpiewanej ks. Jana Twardowskiego.

Zdjęcie 7. Występ Zespołu Wokalnego „Pauza... Raz, Dwa, Trzy” z Zespołu Szkół Specjalnych nr 101 w Warszawie

Źródło: Archiwum APS

Owacjom nie było końca, co stanowiło dowód uznania dla kunsztu i poziomu artystycznego wykonawców.

Panel dyskusyjny – pogłębienie problematyki

Debata prowadzona przez Sergo Kuruliszwilię owocnie pogłębiła i podsumowała problematykę konferencji. Wzięli w niej udział wszyscy partnerzy projektu. Gościem specjalnym debaty był Jörg Lohmann, kierownik działu nadzoru szkolnictwa zawodowego w Nadrenii-Palatynacie w Niemczech. Jego obecność potwierdziła rangę wydarzenia, gdyż jako szef działu nadzoru szkolnictwa zawodowego planuje wprowadzić on i-Laby na stałe do kształcenia zawodowego w swoim kraju związkowym.

W ramach panelu pojawiły się pytania dotyczące problemów i trudności, których doświadczyli partnerzy podczas implementacji i-Labów w swoich instytucjach, opinii na temat i-Laba jako narzędzia pracy z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych czy roli, jaką i-Lab może pełnić w szkolnictwie zawodowym. Podjęto także refleksję nad psychologicznymi aspektami i-Laba oraz możliwości jego wykorzystania w różnorodnych środowiskach, takich jak szkoły, instytucje, organizacje pozarządowe czy uczelnie wyższe.

Polacy i Czesi dzielili się swoimi doświadczeniami na temat trudności, jakie napotkali w czasie wdrażania i-Laba w swoich instytucjach. Opowiadali o tym, co udało się osiągnąć w łatwy sposób, a co było najtrudniejsze w implementacji nowej metody. Niemcy i Włosi wyrażali swoją opinię na temat i-Laba jako narzędzia pracy z osobami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Dzięki posiadanemu doświadczeniu przybliżyli oni praktyczną sferę funkcjonowania i-Labów w odniesieniu do osób o specjalnych potrzebach

Zdjęcie 8. Uczestnicy panelu dyskusyjnego

Źródło: Archiwum APS

edukacyjnych. Włosi podkreślili jednak zasadność tworzenia i-Laba w swojej instytucji w oparciu o potrzeby posiadanej instytucji. Dodatkowo, uwzględniając polskie i niemieckie refleksje, podjęto próbę ustalenia miejsca i roli i-Laba w edukacji zawodowej, co ma znaczenie w kontekście planowania procesu kształcenia zawodowego. Dużą wagę przywiązywano także do psychologicznych aspektów wdrażania i-Laba, o czym opowiadali nasi czescy partnerzy.

W ramach dyskusji pojawiły się także pytania od publiczności, które były głównie ukierunkowane na praktykę edukacyjną. Uczestnicy konferencji chcieli uzyskać więcej informacji na temat doświadczeń płynących z pracy z młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim i umiarkowanym. Ciekawi również byli tego, jakie inne umiejętności rozwija praca w i-Labie. Odpowiedź na ostatnie pytanie udzielona przez Karin Nägle z Niemiec wskazała, że i-Lab z powodzeniem rozwija kompetencje miękkie, umiejętność pracy w grupie oraz poczucie wspólnotowości, które z perspektywy nadchodzącego czasu są kluczowymi umiejętnościami zawodowymi w dobie wyzwania przyszłości.

Zakończenie

Po owocnej debacie i licznych pytaniach od uczestników kierownik projektu oficjalnie zakończył konferencję. Podkreślił ponownie, że i-Lab jest miejscem, w którym można nie tylko pokonywać bariery psychologiczne i społeczne, jakimi często są obciążone osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, budować i pogłębiać relacje z innymi oraz przede wszystkim efektywnie realizować zadania edukacyjne, takie jak kształcenie umiejętności zawodowych.

W taki oto sposób zakończyło się niezwykle i długo wyczekiwane wydarzenie, jakim była konferencja *Laboratoria innowacji w rozwoju kompetencji nauczycieli pedagogiki specjalnej i osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi*. Dziękujemy wszystkim za uczestnictwo i zapraszamy do i-Laba!

Bibliografia

<https://books.google.pl/books?id=fvjtBAAAQBAJ&pg=PA99&lpg=PA99&dq=Royal+Mail%E2%80%99s+Futures+and+Innovation+Group+w+Rugby&source=bl&ots=nBKpQE4hPS&sig=AfQGImtjNndvtxoXpFP4Mnr76po&hl=pl&sa=X&ved=0ahUKEwjx8N3P95LVAhUMLFAKHYYiMADMQ6AEIKTAA#v=onepage&q&f=false>, [dostęp z dnia: 15.07.2017]

Kruś K., Radomska M., *Zastosowanie Laboratorium Innowacji w kształceniu specjalnym*, prezentacja konferencyjna, <http://ilab3.aps.edu.pl/wp-content/uploads/2017/03/APS2.pdf>, [dostęp z dnia: 31.07.2017]

Laboratorium Innowacji – Przewodnik Dobrych Praktyk, red. Koprowska D., Radom, ITeE-PIB, 2014

Olechowska A., *Specjalne potrzeby edukacyjne*, Warszawa, PWN, 2016

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 kwietnia 2013 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach, Dz. U. 2013, poz. 532, art. 3

Susnea I., Pecheanu E., Tudorie C. i in., *The education for creativity – the only student's tool for coping with the uncertainties of the future*, [w:] *Proceedings of MAC-ETel 2014*, MAC Prague consulting Ltd, 2014